

KİTAP TANITIMI

Doç. Dr. İlhan ERDOĞAN

İŞLETMELERDE KİŞİ DEĞERLEMEDE PSİKOTEKNİK

Üçdal Neşriyat, İşletmecilik ve İktisat serisi No: 1, Fatih Matbaası, İstanbul 1980, XX + 292 shf., 250 TL.

İşletmelerde insan unsurunun önemi günümüzde giderek daha iyi anlaşılmakta ve yöneticilerin dikkati insana ilişkin konular üzerinde giderek daha fazla yoğunlaşmaktadır. Son yıllarda yapılan birçok bilimsel çalışma ve araştırma, işletmelerin varlığının, başarı, rekabet gücü ve etkinliğinin sahip oldukları insangücününün bilgi ve yeteneklerine doğrudan bağlı bulunduğunu ortaya koymuştur.

Bu tür araştırmaların ortaya çıkardığı bir diğer gerçek de işgörenlerin üretkenliğinin ve yaratıcılığının uygun işletme ortamlarında geliştiği ve arttığıdır. Buna karşın, uygun olmayan ortamlarda işgörenlerin çalışma arzu ve heyecanları azalmakta, mutsuz ve tedirgin bir çalışma ile de yeterince üretken ve yaratıcı olamamaktadırlar.

Bu nedenle, işgörenlerin işe alınmalarında, eğitilmelerinde, işe yerleştirilmelerinde ve yükseltmelerinde özelliklerine ve yeteneklerine uygun işlerin saptanması büyük önem taşır. Günümüzde, işle işgören arasında uyumun sağlanması üzerinde titizlikle durulan temel bir yönetim ilkesidir.

Bu konuda Doç. Dr. İlhan Erdoğan tarafından kaleme alınan ve Türk işletmecilik ve yöneticilik yazınında ilk kitap sayılabilecek "*İşletmelerde Kişi Değerlemede Psikoteknik*", işle işgören arasındaki uygunluğun araştırılması ile ilgili bir tekniği tanıtan değerli bir çalışmadır.

Kuramsal ve uygulamalı uzun bir çalışmanın, 10 yıla yaklaşan psikoteknik laboratuvarı deneyiminin, Türkçe, Fransızca ve İngilizce kitap ve makalelerden oluşan geniş bir kaynak taramasının sonucunda ortaya çıkan bu eser, kendi konusunda önemli bir gereksinimi karşılamakta ve geniş bir boşluğu doldurmaktadır.

Doç. Dr. Erdoğan, kitabın amacını "*Bireyleri bedensel ve zihinsel yetenekleri açısından analiz etmede önemli bir sistem olan psikoteknik değerlendirme yöntemini işletme yöneticilerine ve konuyla ilgili araştırmacılara tanıtmak ve bu yöntemin işletmede hangi amaçlarla, ne şekilde kullanılacağını açıklamak*" şeklinde belirtmektedir (s. v. ve 3.).

Kitap, üç ana bölümden ve toplam 12 kısımdan oluşmaktadır. İlk iki bölüm (s. 1-130) büyük ölçüde kuramsal bir yaklaşım niteliğini taşımakta, temel bilgilere ve ana kavramlara yer vermektedir. Kitabın ağırlığını oluşturan üçüncü bölüm (s. 131-284) ise psikoteknik yöntemin uygulamalarını ele almaktadır.

Birinci bölüm, konuya bir giriş niteliğinde olmak üzere işletme, örgüt ve yönetim kavramlarının açıklanmasına, insan unsurunun öneminin vurgulanmasına ve bu konudaki görüşlerin evriminin incelenmesine ayrılmış bulunmaktadır. Bu bölümde ayrıca insan davranışlarının ölçümü ve bireysel özelliklerin değerlendirilmesi ile ilgili genel bilgiler verilmekte ve psikoteknik ölçümün genel bir tanımlanması yapılmaktadır.

İkinci bölüm, psikoteknik değerlendirme yönteminin esasları, temel yaklaşımları ve kısa bir tarihçesi ile konuya girmekte ve daha sonra psikoteknik ölçümle değerlendirilen zeka, bedensel ve zihinsel yetenek, kişilik, yaratıcılık, bilgi ve tutum gibi bireysel özelliklerin açıklamalarına yer verilmektedir. Bu bölümün üçüncü kısmında psikoteknik değerlendirmede yararlanılan testlerin hazırlanması, test türleri, test bataryaları, bunların kullanılması ve test sonuçlarının yorumlanması ile ilgili konular yer almaktadır.

Kitabın üçüncü bölümü, psikoteknik değerlendirme yönteminin başlıca uygulama alanlarını tanıtmaya ayrılmış bulunmaktadır. Doç. Dr. Erdoğan, bu uygulama alanlarını; personel seçimi, işgörenleri işe yöneltme, yükseltme sisteminin düzenlenmesi, eğitim planlama ve eğitim değerlendirme, ücret düzeyini belirleme ve prim sisteminin geliştirilmesi, iş kazalarının önlenmesi ve örgütsel ilişkilerin düzenlenmesi olmak üzere yedi ana başlık altında toplamakta ve bunları ayrı ayrı incelemektedir.

Bu bölümün son kısımlarında psikoteknik uygulamaların işletmenin örgütsel yapısı içindeki yeri ele alınmakta, psikoteknik uygulamalara karşı tutumların bir değerlendirmesine yer verilmekte ve psikoteknik uygulamanın ekonomik ve teknolojik gelişmeye paralel olarak giderek yaygınlaştığı vurgulanmaktadır. Kitapta anlatımı açıklayıcı nitelikte 23 çizim ve resim de yer almaktadır.

Bilindiği gibi, Türkiye'de giderek büyüyen ve karmaşık örgütsel yapılar kazanan işletmelerin hızla değişen çevresel koşullar altında başarılı bir biçimde yaşayabilmeleri bilgili ve yetenekli yöneticilerin ve işgörenlerin varlığını gerekli kılmaktadır. Günümüzde bu insangücünün iç ve dış kaynaklardan sağlanmasındaki ve etkin bir biçimde kullanılmasındaki güçlükler giderek artmakta ve maliyetler önemli ölçüde yükselmektedir. Tüm bunların sonucu olarak işgören sorunlarına bilimsel yöntemlerden yararlanarak ciddi ve bilimsel bir biçimde yaklaşılması zorunlu olmaktadır.

Doç. Dr. İlhan Erdoğan'ın bu kitabı, işgören sorunlarında böyle bir yaklaşımı benimseyecek işletme yöneticisi için önemli yararlar sağlayabilecek temel bir kaynak niteliğindedir. Kitabın değeri, büyük ölçüde teori ve uygulamanın başarılı bir biçimde bütünleştirilmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Akıcı bir üslupla yazılmış bulunan bu kitap, işletme yöneticileri tarafından kolaylıkla anlaşılabilir ve yararlanılabilir geniş bilgiler içermektedir.

Sonuç olarak, Doç. Dr. İlhan Erdoğan'ın *İşletmelerde Kişi Değerlendirmede Psikoteknik* adlı kitabının işletmecilik, personel yönetimi ve davranış bilimleri alanlarında lisans ve yüksek lisans düzeyinde eğitim gören öğrencilerin yanısıra işletmesindeki insan unsurunun önemini bilen ve işgören sorunlarına etkin çözümler getirmek isteyen tüm işletme yöneticilerinin okuması gereken bir eser olduğu ve Türk işletmecilik yazınındaki önemli bir boşluğu doldurduğu söylenebilir.

Doç. Dr. İsmet Sabit BARUTÇUGİL